

SZERKESZTŐSÉG

hova

a lapba szánt kéziratok
küldendőkSzékelyudvarhely,
ev. ref. papi lakás.Előfizetési pénzek,
reklamációkBecsek Dániel Fia
könyvnyomdájába inté-
zendők: Sz.-udvarhelyi.

Árpád-utca 3.

VASÁRNAP

KÉPES CSALÁDI HETI UJSÁG.

FŐSZERKESZTŐ: NAGY KÁROLY , ref. theol. tanár. FELELŐS SZERKESZTŐ: VAJDA FERENCZ , székelyudvarhelyi ref. pap.	KIADJA: Az Erdélyi Ref. Egyházkerület »Egyházi Értekezlete«	Megjelenik: minden vasárnap egy iven. ELŐFIZETÉSI ÁR: Egy évre . 4 kor. Negyedévre 1 kor. Fél évre . 2 kor. Egy szám ára 10 fill
--	---	--

Fogjunk munkához.

A magyar alkotmány és nemzeti önállóság aligha volt sulyosabb válságok között, mint napjainkban van. Nehéz bánat, honfui aggodalom ül e miatt minden igaz magyar ember lelkén. De éppen ilyen sulyos, válságos helyzetben van a magyar kálvinista vallás is. Sem *anyagilag*, sem *hitben nem vagyunk elég erősek*. Az ellenség nap-nap után szedi sorainkból áldozatát. E miatt nem tudunk a haza szabadságának is olyan erős bástyái lenni, mint voltunk a múltban. Nehéz bánat, mély aggodalom szállja meg lelkünket, ha anyaszentegyházunk jövőjére gondolunk. Mi lesz belőlünk, ha nem tudunk ellentállni az ostromnak? Mi lesz a Krisztus evangéliumával, ha az emberi tudomány erősebb lesz annál? Mi lesz magyar népünk szabadságával, ha a hitszabadság bilincsekbe lesz verve? Mert úgy gondold meg kedves olvasóm, hogy ez a kettő együtt jár. Népszabadság és hitszabadság édes testvérek. Mikor a kálvinista vallás erős volt, mint a nagy fejedelmek, Bocskay, Bethlen és a Rákócziak idejében: akkor volt gyenge és erőtelen Bécs. Ma is azok a független, erős és anyagi javakban gazdag országok, ahol az evangéliumi hitszabadság virágzik. Hollandia, Németország, Anglia, Amerika tartják kezökben ma a világhatalmat és világkereskedelmet. Igen, de mindenik ország földjén szabadon él és virágzik a protestántizmus.

Ha tehát a népszabadságnak, fölvilágosodásnak, nemzeti nagyságnak alapja és föltétele az evangéliumi hitszabadság: nincs egyéb hátra, mint az, hogy *fogjunk munkához és erősítsük meg ezt a vallást*. Kötelességünk ez már csak saját magunkra való tekintetből is, ha azt nem akarjuk, hogy végképpen szétzüljünk. Erre int a múlt, erre kötelez a jelen. Ez alól a kötelesség alól senki sem vonhatja ki magát. Álljanak elő azért a papok, tanítók, gondnokok, presbiterek és világosítsák föl egyházunk minden tagját ama válságos helyzetről, melybe jutott a református egyház. Nem hiszük, hogy szabadságszerető magyar népünk fel ne ébredne halotti álmából, ha megértetnék vele, hogy ime, veszélyben van vallásod és ezzel együtt oda van lelkiüdvösséged is. Csak az órállóknak nem szabad meglankadni.

A hiterősítés, egyházépítés nagy munkája a téli időszak. Kálvinista magyar népünk eddig a külső gazdasággal, mezei munkával volt elfoglalva. Jóformán még templomba sem járhatott. Ezután kevesebb lesz, sőt megszűnik a mezei munka. El kel kezdeni nyomban az egyházi estélyek rendezését. A test, ha pihen is, a léleknek nem szabad pihenni. Fogjunk munkához és nyujtsunk hasznos szórakozást a léleknek. Ha mi nem nyujtunk lelki eledelt, a sátán nyujtja azt a mi vesztünkre. Vegyük elé a jó könyveket, hasznos olvasmányokat és ezek által építsük egyházunkat. Ezen a munkán épül fel a református egyház; ebből

nő ki a hitszabadság és ebben lesz erős vára a magyar nemzetnek.

Fogjunk munkához. A késedelem halált rejt magában.

Vajda Ferencz.

Bolyai Farkas, mint vallásos ember.

(2)

Ha csalódás, keserűség érte, nyugodt filozofus lelke s önzetlen jó szive, mély vallásos hite, megadták a vigasztalást neki s lelkében az egyensúly csakhamar helyre állott.

Almodhatott ő is »sokat ígérő tavaszról«, dicsőségről, hiszen volt hozzá lángesze, melylyel kivívhatta volna. De azt neki a körülmények és »egy szerencsés pillanat«, melylyel fia dicsekedhetett, nem adták meg. Ezen is megtudott nyugodni. Az ő kedélyét egy perczre sem homályosította el az irigység, az a tudat, hogy a mi nem sikerült neki, sikerült fiának. Az elismerés babérja után vágyott, nevét sem írja alá a legtöbb művének, hanem megelégszik az »evangeliumi hiv szolgáló« névvel.

Csekély fizetése nem volt elég háztartása költségeinek fedezésére, különösen, mikor János fiát taníttatni kellett. Ekkor mindenféle jövedelemforrás után kapkodott. Gazdálkodott, borral kereskedett, kemenczékét csinált, újszerkezetű járóműveket állított elő. De nem volt ezekből semmi haszna; az ő jó szive másnak juttatta azt. Nem volt élni való esze, pedig az életfilozófiája gyönyörű volt; t. i. »higgyen az ember másnak is a

mennyit csak lehet; kisebb, vesztés határáig csalódni, mint senkinek sem hinni; — tűrjön más is, a ki magát tűrni akarja, — s jók is az emberek többnyire, mikor nincs hasznuk rosszak lenni, s mindenkor jók, a mikor rosszak nem lehetnek«.

Majd a költészettel is felhagyva, erdész akar lenni. Könyvet is ír, hogy ily állást nyerjen. Nem sikerült.

Ekkor neje idegbaja válságossá lett. 4 évig tartó örültségbe ment át, melytől 1821-ben a halál mentette meg.

Meghatóan írja le nejeének végórát, u. i.:

»Midőn rohamaiból kissé lecsendesedett, férje rebegve mondá: az istenre kérék, csak egy jobb kezet adj, s bocsáss meg nekem. Béke és bűcsükezet adtak egymásnak. Bocsásson meg az Isten neked is, nekem is, szólt a haldokló. A férj szeméi megteltek könnyel, nem szólt, míg a nő száraz, tiszta szemekkel tekintett rá, elméje mintha egészen kiderült volna s halkan suttogá: Ne sirj, higgy nekem, nemsokára boldogabban találkozunk. Aztán fiára gondolt: Kedves lelkem Jánosom, miért kellett eddig szenvednem, ha most, mikor te jössz, nekem kell el mennem. Nem találsz itt engem, add a te könnyeidet az én sirhalmom virágainak, hogy hozza fel azokat a nap az én szemeimhez«. Akkor láttam — írja Bolyai — azon világosság és árnyék változásait, melyekkel a lélek próbálgatja az omladékról szárnyait, míg egészen elvált s mintegy éjjeli látszat világa engem sötét-ségben hagyott. Felemelte szemeit s gyönyörűségesen nézett, mintha a menny nyílt volna meg előtte; ábrázatját szent fény folyta körül s így szólott: »az áldozat elvégeztetett, nincs többé jaj, nincs könnyhullatás. Oh milyen szép a föld szé-

TÁRCZA:

Isten nem hagy el.

— Irta: *Csiki Albert.* —

Még alig mult hat éves a kicsiny Sóllyom Juliska, midőn édes anyját elveszítette. Még kicsiny volt ahhoz, gyerekes eszével nem értette mit veszített a jó anyában. Egyhanguan játszott a lelógó szemfedéllel, nézve édes anyját, ki alszik, s várta, hogy fölébredjen. Szegény kis árva! . . . Bár soha sem tudnád, nem értenéd meg, mit veszítettél. Órangyalt, oktatót, szerető szívet, mely csak érted ég, szóval mindent, mindent . . .

Eljött a temetés napja. Szomorú gyászmenet kísérte a szegény asszonyt utolsó útjára. A kis árva még akkor sem sirt. Csak bámulta együgyűen a sokaságot. Csak mikor szegényes szobájukban egyedül maradt világtalan, jómagával is tehetetlen apjával, akkor kezdett el sirni keservesen, mintha gyermekösztöne megsugta volna, hogy ő már ezentul árva, szegény árva.

Igy telt az idő, szomorú egyhangúságban. Apja seprű- és kosárkötéssel kereste a kenyerét,

mivel nehezebb munkákra képtelen volt. Ez pedig édes keveset hozott a házhoz, s így a kicsiny Juliska a legnagyobb nyomorban, jó emberek könyörületességéből éledélt. De csodálatos, minél jobban nőtt, fejlődött, hite úgy nőtt vele, s már tíz éves korában szegyelte elfogadni mások segédelmét, hanem segített apjának a kosárkötésben, ahelyett, hogy a többi gyerekekkel játszani ment volna. Édes anyja már olyan kicsiny korában szívébe plántálta a hit csiráit, s azok fogékony lelkében igaz talajra találtak, s ez a hit volt élet-tője, ez a hit segitette, vezette az élet küzdelmén keresztül. Édes anyja sokszor mondta, midőn elérte halálát, hogy Isten az árváknak édes atyja s így azokat nem hagyja el. Fülébe csengtek még most is e szavak.

Mikor már nagyobb lett, ő járt be a közeli városba a kosarakkal, hogy azokat eladja, s így a mindinkább vénülő és tehetetlen apjának ő volt egyedüli támasza, ápolója. De azért, bármilyen nyomorúságos volt is életök, ajkára soha sem jött egy panasz szó sem, soha sem zugolódt. Ha néha-néha csüggedett is, fülébe csengett ismét az anyai szó: Isten az árvákat nem hagyja el. Várt és remélt.

Gyönyörűségesen fejlődött, amint multak az évek. Volt is bámulója elég a szegényes kunyhó

lén, mily felséges kinézés!... Atyám vedd hozzád az én lelkemet!...»

Többet nem szólott, csakhamar elváltozott, elfejérült a mennyei világosság előtt; nem volt többé a földön. A legkisebb rándulás nélkül tűnt el, mint az őszi sárga levél, úgy bujdosott ő is el az élet fájáról, valamely mennyei zefirrel, mely más, boldogabb létbe leheltette.

Alig hittem el, hogy nincs többé köztünk. Dalmádon temették el, kivánsága szerint.

Most már nem zugolódott a házasesetnek nyomorúságai felett; sőt óhajtotta, bár csak egy nap szenvedhetnék még tőle! Csak egy órát adna a fősvény örökkévalóság, melyen megmondharnám neki, hogy vagyoo s adhatnám neki még egyszer azt a jobb kezet, mely sziveinket, az örökkévalóság szélén egybefoglalta.»

Enyhületet keresve, fia szeretetéhez fordul. 1821. okt. elején kelt levelében írja hozzá, a papíron látható eldörzsölt két könnycsepp után, »öntsd te is ide a te könnyeidet, mert megérdemli ő azokat, hogy az enyémeikkel egybefolyanak, tul azon a szép napfényen, a melyen ő most mosolyog. De ha szeretted őt, csak annyit sirj, a mennyit ő kívánt, hogy a férfiú erősség a könnyhullatásokban fél ne olvadjon s pályafutásodat meg ne zavarja, hogy a bú szived el ne foglalja, mert van az olyan fájdalomban valami édesség is... Kevés örömet nyert azon szenvedésekhez képest, a melyektől megszabadult, s ki tudja, még mik várták? Valamikor egy boldog órát ad az ég, mindenkor fájni fog, hogy vele meg nem oszthatom, de kipótolják azon sok élet kedvetlenségei s terhei, melyeket örvendek, hogy ő nem szen-

ved. Te pedig, ki elvesztetted az ő hozzád való szeretetét itt e földön, gondold, hogy rám maradt az, maradjon a te hozzá való szereteted is rám és bennem folytasd anyádhoz való kötelességedet. Nyugodj meg az örök rend folyásán, adj egy néhány könnyet édes anyád megnyugodott porainak s folytasd férfiúi munkás pályafutásodat, hogy némsokára ölelhesselek meg; csak az fájjon, miért nincs édes anyád is ott...»

Az idő csakhamar, a várt megnyugvást meghozta.

Bár első neje halála után nem akart többé megházasodni, s életideje is az 50 felé közeledett, és szerinte szent István nap után nem kell fülemilét várni, még is 1824. decemberében ujra megházasodott, nőül vevén Nagy István marosvásárhelyi kereskedő leányát, Theresziát, egy szép arczu, emelkedett gondolkozású és érzésű, magas műveltségű nőt.

Ezen házassága már csenedesebb volt. Ebből származott Gergely fia. De ezen házasságával sem volt szerencsés. Neje hosszú, sorvasztó betegség után 9. év múlva meghalt.

Buskomor hangulata ily költői kifejezésben tör ki:

»Ha valaha angyal, angyallal találkozik is, legmennyeibb kép a földön, de idővel az is elhagyja bájvonását, vagy hogy megmaradjon a szép, megosztózik az ég a földdel s az elvett fél helyén fakadt könnyforrással tartja elevenen az eltűnt boldogság emlékvirágait.«

(Folyt. köv.)

e szép virágszálának. Nem egy nagy gazda legény szerette volna magának leszakítani, csak ne lett volna olyan szegény. Körülrajongták a legények, hitegették, de ő nem hederített egyre sem.

A szomszédjukban lakott egy szegény pásztorember, ennek volt egy vele egykoru fia. Ezzel játszodozott, mint kis gyermek, s ezzel volt most is legszívesebben. Szinte akaratlanul vonzódt e két lélek egymáshoz. A két szív a nyomorban megtalálta egymást, megtalálták egymásban a boldogságot. Soha sem mondták egymásnak és mégis tudták, hogy Isten egymásnak teremtette őket. A legény szegény volt, szép sem volt és mégis boldog volt a fiatal leány, ha láthatta. A lelkük volt rokon. Ez egyesítette őket.

A fiu már nagyon korán kezdette enni a pásztorokodás keserű kenyerét. Korán megtanulta a nyomort, a nélkülözést. Így tengette öreg apjánál életet, egyik napról a másikra. A leány jól tudta ezt, és éppen ezt szerette, a nyomornak e jóleső boldogságát, mely Istenhez emel, mely hinni tanít Istenben, ki mindenkinek megadja a mindennapi kenyeret. A fény, gazdaság feledteti velünk az Isteni, de a nyomor hinni tanít benne. Midőn azzal a hittel fekszel le, hogy holnap Isten tudja mit eszel, azzal a reménnyel alszol el, hogy majd ad az Isten valamit: ebben a tudatban van

valami isteni; van hit, mely éltet; van isteni erő mely megtart.

Aztán egész váratlanul meghalt a fiu apja. És a leány, mint védő anyala, biztatta, tanította, és ő hitt benne s nem csüggedett. Kicsinykint felébredt benne a becsvágy, méltó lenni a leányhoz, megérdemelni őt. Most már nem kötötte semmi, hisz egyedül volt. Elhatározta, hogy bemegy a városba mesterséget tanulni. Ugy is tett, bár nehezen vett bucsut a leánytól, kinek szeméből egy nehéz könnycsepp esett a fiu kezére midőn bucsuzott.

Kifejlett, ügyes legény volt, hamar kapott gazdát, hol csakhamar megszerették. S minél többet tanult, annál többre vágyott. Többet és többet. Lelke szomjuhozott a tudásnak, a haladásnak forrásából inni. És Isten, melyben úgy hitt, nem hagyta el, vele volt.

Felismerték benne a tehetséget, s felküldték a fővárosba. És itt is haladt fokról-fokra. S mikor már megelégette, mikor szive vágya betelt, akkor elment vissza oda, a havasok szerény virágához, Juliskához.

Mint gyermekek váltak el, s most mindaketen, mint kifejlett ifjak látják viszont egymást. A fiut meglepte Juliska szépsége, egyszerű bája. És ekkor jutott eszébe, mire eddig nem is gondolt,

Október 6.

Boruljon lelkünk sötét, néma gyászba,
Igy ünnepeljünk ezen a napon,
Szálljon lelkünk a sötét Golgotára,
Tudjátok hol van: ott, ott Aradon!
Szent az a hely, hol álltak a bitófák,
Borulj ott porba édes nemzetem,
Hol a pribékek a bitókat rótták
Az a hely neked oltárod legyen.

Szálljon lelkünk a sötét Golgotára
S hullassunk égő, fájó könnyeket,
Akinek tudni kell, hadd tudja, lássa,
Hogy él a nemzet és nem feledett;
Hogy élni fog és nem feled halálig
És itt virraszt ezen a szent helyen,
És egy dicső feltámadásra vár itt,
Majd egy fenséges, örök ünnepen.

Addig legyen Néktek édes az álom,
Mi itt virrasztunk sirokok felett,
Szemünk ott függ a véres bitófákon,
Hol szenvedtetek hóhérröketet,
Oh nem ért titeket azzal gyalázattal,
Hogy gazokként fojtott meg a pribék!
A lelketekből fénylő csillag támadt,
Amely előttünk folyton lánggal ég.

Amig mi itt e földön fogunk élni
És magyarnak megmarad a magyar,
Sziveinkből nem tudnak kitépni,
Titeket feledés el nem takar,
Szent jelvényünk lesz a gyalázat fája,
Templom a hely, a hol ti haltatok
S járunk oda, mint a kálváriára
S örök ünnepnek tartjuk e napot.

S ha jön idő, mert jönnie kell végre,
Amelyért ésseng annyi hü kebel,
Teljes fényben jön fel a nap az égre
S az egész nemzet együtt ünnepel,
Tündöklő fénye boldogabb jövőnek
Sirhalmotokra veti sugarát;
Amig ezek a szebb napok eljönnek
Aludjátok át a nagy éjszakát.

G. Diószeghy Mór

Hazai krónika.

Királyi szózat. Az elmúlt hétnek ismét megvan a maga nagy jelentőségű eseménye. Ez pedig a királyi manifesztum, melyet ő Felsége gr. Khuen-Héderváry miniszterelnökhöz intézett, de szól az egész magyar nemzetnek. Azt írja a király, hogy »mély gyász tölti el szívét azon sajnálatos állapotok láttára, melyek kedvelt Magyarországában vannak. Magyarország óriásit haladott, mióta a kiegyezés megtörtént, tehát érdekében áll az országnak, hogy annak minden pontját megtartsa. Ő Felsége is ragaszkodik hozzá. Nem enged semmit különösen a hadseregére vonatkozó felségjogaiból«. »Igy kell annak lenni és így kell annak maradni ezután is.« Végül felhívja Khuent, hogy az országot világosítsa fel e felől, és találja meg a szerencsés kibontakozást, mivégezt ujjra megbizza a kormányalakítással.

Országgyűlés. A Kossuth-párt szept. 24-re összehívatta az országgyűlést, hogy szóvá tegye ő Felsége hadiparancsát, a királyi szózatot és a három éves katonák bentartását. Hűségesen össze is jöttek a honatyák oly nagy számban, minő rég nem volt együtt. Legelsőnek Olay Lajos emelt

hogyan valjon nem feledte-e el a leány őt, hogy valjon nem hiába küzdött-e. Szinte remegve fogta meg a leány kezét és susogva kérdezte:

— Nem feledtél-e el?

— Hát feledhettelek-e? — szólt és mélyen elpirult a leány.

— Pedig úgy veszem észre, hogy nem a régi vagy többé. Miért vagy olyan szomorú, halgatag. Miért vagy olyan bizalmatlan irántam, hiszen látod ez fáj nekem.

— Miért? Azért mert te sem vagy a régi.

Az a ruha, oh az olyan idegen nekem, mert egy válaszfalnak nézem, mely minket örökre elválaszt egymástól. Te ur vagy, én meg egy szegény falusi leány, hát mit remélhetek, hát hogy ne lennék szomorú?

— Látod Juliska — szólt megindult hangon a legény, és megfogta a leány forró kezét — igazságtalan vagy irántam. A ruhám megváltozott az igaz, de a szívem nem. Szívemben azok a kedves gyermekkori emlékek most is úgy állanak érintetlenül, mint régen. A régi, a testvéri szeretettel jöttem vissza. Mond, te megőrizted tisztán ez emlékeket?

Felelet helyett zokogva borult reá a legény széles mellére s ott sirta ki visszafojtott fájdalommal,

eltemetett keservét. A legény beszélt hozzá:

— Hiszen a mi vagyok, azt mind neked köszönhetem. Ha te nem vigasztaltál, bátorítottál volna, még most is járnám az erdőt, most is pásztorkodnám. Látod már el is gondoltam, itt a közeli városban nyitok majd üzletet, s aztán...

— Ne mondja tovább...

— De bizony megmondom, ha már ennyire vagyok. Aztán, ha te is úgy akarsz, eleget nyomorkodtunk, hát Isten segedelméből ideje, hogy boldogok legyünk — ketten.

A leány elszaladt, kipirult arczzal.

És aztán ugy is lett. Bármint kelepelt is a világ, a falu, egymáséi lettek. A közeli városba telepedtek le, hol a legény üzletet nyitott. Jó mesterember volt s így hamar felkarolták, s csakhamar a legkeresettebb üzlet lett az övé. Nem is volt párja boldogságuknak. Hanem ők rá is szolgáltak. És most az egykori szegény pásztorfiu meg a szegény kosárkötő leány élnek boldogságban, megelégedésben. Igen, mert soha nem csüggedtek, mert hinni tudtak mindig Istenben, Isten jóságában, ki az elhagyottak és az árvák édes atyja, ki azokat nem hagyja el, csak higgyenek ő benne.

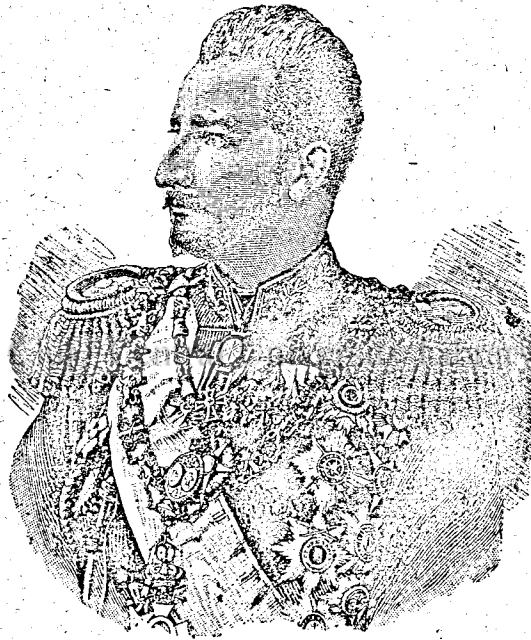
szót és indítványozza, hogy Héderváry miniszterelnökre mondják ki az összeférhetetlenséget, mert tudomása volt a Szapáry-féle vesztegetésről. Az indítványt átteszik a mentelmi bizottsághoz. Ezután *Kossuth* Ferencz indokolta meg, hogy miért hivatták össze az országgyűlést. Ő Felségének — ugymond — rossz és hűtlen tanácsadói vannak; ezeknek tulajdonítható a hadiparancs is. Ha nem így volna, felvilágosították volna, hogy a magyar nemzet nem »néptörzs« és nem engednék meg azt is, hogy az osztrák miniszterelnök bele szálljon Magyarországnak dolgába. Szükség van arra, hogy ő Felségéhez egy feliratot küldjenek, melyben kifejtsek a nemzetet és az alkotmányt ért sérelmeket. Pártja nevében be is nyújtja a feliratot és kéri annak elfogadását. Kossuth után *Khuennak*, az ujonnan kijelölt miniszterelnöknek kellett volna felszólalni. Az elnök meg is adta a szót, de az ellenzék olyan zajt csapott, hogy egy félóráig nem jutott szóhoz. Végre valami nehezen beszélni engedik. Azon kezdi, hogy csak ideiglenesen, átmenetileg vállalta el a kormányalakítást. Célja az, hogy az országot kiszabadítsa az ex-lexből, azután lemond. Azután előadja, hogy ő felsége sajnálatát fejezi ki, hogy a hadi parancsot félre értették. Annak nem volt a nemzetet sértő szándéka. Kéri, hogy a Ház addig ne tartson ülést, míg az új kormány meg nem alakul. Akkor majd ennek programja felett mindent megvitathatnak. Még csak *Babó Mihály* beszélt, pártolva *Kossuth* javaslatát.

Héderváryt leszavazták. Szept.—29-ikén a képviselőház újból együtt volt. Elsőben *Bakonyi Samu* támadta meg a közös hadügyminiszter ama rendeletét, mely által a három éves katonákat visszatartják. Utána *Krasznai Ferencz*, szintén erőlyesen visszautasítja *Körber osztrák miniszterelnök* beavatkozását a magyar ügyekbe. *Eötvös Károly* hasonló szellemben beszél. Sajnos ugymond, Bécsben úgy beszélnek Magyarországról, mint egy provinciáról. Ennek a kormánypárt az oka, mely nem áll sarkára. Héderváry válaszul e három felszólalásra, kijelenti, hogy *Körber* mint osztrák miniszterelnök helyesen járt, nem lépte át a határt. *Ivánka Oszkár* kormánypárti közbeszól: Vissza kell utasítani *Körbert*. A miniszterelnök látva, hogy pártja nem helyesli, a mit mond, félbeszakítja beszédét. Ekkor feláll *Kossuth Ferencz* és követeli, hogy miután Héderváry nem utasítja vissza *Körber* vakmerő támadásait, a képviselőház folytassa üléseit s tárgyalja a füg-

getlenségi párt által beadott határozati javaslatot. Héderváry ellenezte *Kossuth Ferencz* indítványát. Erre *Apponyi* szavazást rendelt el. A minisztereket kivéve az egész Ház *Kossuth Ferencz* indítványát fogadta el s leszavazták Héderváryt. E leszavazás után biztosra veszik, hogy Hédervárytól végre megszabadul az ország. Héderváry be is adta lemondását.

Egyházi élet.

Püspöki látogatás Désen. Szept. 26-án érkezett Déstre *Dr. Bartók György*, az erdélyi ev. ref. egyházkerület püspöke, kit ugya dési ev. ref. egyházközség, mint a megye és város előkelőségei meleg és fényes fogadtatásban részesítettek.

FERDINÁND BOLGÁR FEJEDELEM.

Az állomáson nagy közönség élén *Désy Zoltán* főispán, *Dr. Torma Miklós* alispán és a város polgármestere fogadták. A berobogó kolozsvári vonat az egybegyűlt közönség éljenzéssel fogadta. A leszálló püspököt *Désy* főispán üdvözölte. *Bartók* püspök rövid köszönő szavai után *Szilágyi Albert* polgármester *Dés* város polgársága nevében mondott istenhozottat a püspöknek, ki meghatottan mondott köszönetet a fogadtatásért. Ezután megindult a menet élén a polgári fuvózenekarral és a tüzlőtő csapatokkal; majd *Désy* főispán négyes fogatán *Bartók* püspök a főispánnal, ezután pedig a mintegy 30—40 kocsiból álló hosz-

szu sor, melynek bevonulása csaknem egy fél óráig tartott, A dési főgymnasium előtt felállított, cseregalylyal, nemzeti színű lobogókkal és magyar czimerekkel díszített díszkapun e felírás várta a megérkező főpásztort: »Szeretet fogad és szeretet kísér«. A díszkapunál *Vékony Ferencz* főgondnok üdvözölte megleghangu beszéddel a dési püspöki felügyelet alatt álló ev. ref. egyház nevében a püspököt, akinek válasza után egy polgári iskolai növendék szép virágcsokrot nyújtott át ügyes kis beszéd kíséretében a főpásztornak. Innen aztán a vendégek szállásaikra vonultak, *Bartók* püspök pedig előbb *Vékony* főgondnoknál levő szállására, innen pedig a délelőtt 11 órakor megtartott egyházközségi vizsgáló gyűlésbe hajtattott. Az egyházvizsgálat folyamán a püspök az egyház anyagi és szellemi ügyének állását tüzetes bírálat alá véve, legnagyobb meglegedését fejezte ki a jelenlevő főgondnoknak, lelkésznek és presbitereknek. Ekkor vette tudomásul a püspök *Vékony* főgondnok bőkezű alapítványát is, melyért külön

köszönését fejezte ki a jelenlevő alapítónak. Délben Vékony Ferencz főgondnok lakásán ebéd volt, melynek végeztével a püspök az ev. ref. leányiskolához ment, majd Vásárhelyi Boldizsár ev. ref. lelkésznel az egyházi klenodiumokat nézte meg s innen elindulva az ev. ref. fiúiskola ügyeit vizsgálta. A délután folyamán több látogatást tett a püspök s Kozárvára átrándulván, báró Inczedy Ádám és gróf Teleki Domokos egyházi patrónusokat látogatta meg. Este a dési ev. ref. egyházközség nagy fáklyásmenetet rendezett a tiszteletere. A menet, melyben száz fáklyás polgár, jó részt egyházképviselői tag, vett részt, a püspök szállása elé vonult, hol Dr. Kustár üdvözlő beszédére a püspök szép beszéddel válaszolt. A milyen szép és lelkes volt a püspök fogadtatása, legyen olyan erős továbbra is Désen a református egyház.

Református pap leánya zárdában. Toró Dénes sütkői református pap Margit nevű leánya Székelyudvarhelyen a róm. kath. zárdai iskolában tanul. Nem akarunk e megtévelyedésből nagy dolgot csinálni, de mégis a maga értéke szerint, foglalkoznunk kell vele. Mindenekelőtt jelezniünk kell azt, hogy Székelyudvarhelyen a ref. egyház igen nagy áldozatok árán egy jó hirnevű, hat osztályos elemi leányiskolát tart fenn. Toró Dénes paptársunk, vagy talán még inkább ez időszereinti törvényes felesége — aki mellesleg mondva tüntetőleg jár az itteni barátok templomába — mellőzte a ref. leányiskolát és zárdában nevelteti gyermekét. Nem szólnánk még, ha nem volna ugyanitt megfelelő leányiskola és a szükség kényszerítette volna erre a lépésre. De, a kényszer-szükség nem forgott fenn. Már most gondoljuk el, mi lesz a református egyházzal, ha éppen maguk az órállók, a lelkipásztorok tévelyednek meg és ahelyett, hogy saját gyermekeikből rendületlen egyháztagokat nevelnének, beviszik családjukba a Mária kultuszt. Az ilyen ref. pap vagy papné, méltó-e arra, hogy egy ref. gyülekezetnek gondozója, a tiszta evangéliumi hitnek őre legyen? Ez az eljárás nemcsak hálátlanság a ref. egyház iránt, amely neki kenyeret ad, hanem valóságos árulás, melyet az egyházi hatóságnak megtorlatlanul hagyni nem szabad. Egyik paptársunk kiskori leányának reversálisa alkalmából azt mondtuk, hogy nagy hibája ref. egyházunknak, hogy hivatalnokai, papjai, tanárai, tanítói stb. házasságára nézve nincsen semmi rendszabálya. Ime, itt a másik hiba, Van-e reá száraz paragrafus nem kutatjuk, de úgy érezzük, hogy egyházunk méltóságán némi csorba esett. Mintha azt mondaná a sükei pap és a sükei papné: ime, ti nem értek semmit, ott van az üdvösség egyedül; ott keressük mi is. Vajjon mikor lesz már vége az efféle tévelygésnek?

A Magyar Prót. Irodalmi Társaság, mint jeleztük, szept. 23—24-én tartotta meg rendes közgyűlését Nagyváradon. A megjelent tagok közül felemlítjük Br. Bánffy Dezső, gróf Drégenfeld József, Hegedüs Sándor, Zsilinszky Mihály egyházkerületi főgondnokokat; Antal Gábor, Dr. Bartók György, Zelenka Pál püspököket. Az isten-

tiszteleten imát ifj. *Draskoczy* Lajos eperjesi ág. evang. lelkész, beszédet dr. *Balthazár* Dezső hajduszoboszlói lelkész mondott. Énekelt az ottani ev. ref. énekkar. *Hegedüs* Sándor elnök megnyitván az ülést, gróf *Tisza* István tartotta meg felolvasását »A szocializmus és az egyház« czímmel. Azt mondja, hogy hazánkban ujabban a szocializmus rohamosan terjed. Azonban ez nem az igazi szocializmus, mely a külföldön hódít, hanem közönséges jelszavakkal, hangzatos frázissokkal vernek a nép fejébe lehetetlen dolgokat. Az igazi szocializmust tárt karokkal kell fogadni, azt az egyháznak is támogatnia kell. Mert az igazi szocializmus azt hirdeti, amit a szentírás. hirdet és amit az Ur hirdetett, a felebaráti szeretetet. Ezt az igazi szocializmust terjesszék hazánkban a protestáns lelkészek. Legyenek ők a szocializmus apostolai. Mert hogyan kell ezt a szocializmust terjeszteni? Terjesszük a felebaráti szeretetet. Látogassák meg a prót. lelkészek a népet, érdeklődjenek annak sorsa és baja iránt. És hol lehet: segítsék őt. A nép között terjesszék a felebaráti szeretetet — ez a szocializmus. Helyesnek és jogosnak tartja a munkánszék bér-emelés iránt való mozgalmait, mert hiszen mindenki követelheti, hogy méltányolják munkáját. Tegyük azonban ezt szeretettel és nem erőszakossággal. A lelkészek tanítsák szeretettel a népet. Ezután *Ballagi* Géza tartotta meg »A 48: XX. megvilágítása« czímű nagyfontosságú felolvasását. Elmondja, hogy milyen páratlan buzgósággal igyekeznek a protestánsok ellenségei ezt az életbe vágó fontosságú törvényt félremagyarázni. Pedig az államnak gondoskodnia kell egyházainkról. Fontos és megdönthetetlen érvekkel bizonyítja, a 48:XX. végrehajtásának szükségességét és végül oda következtet, hogy a kormánynak kötelessége végre teljes mértékben végrehajtani az 1848. évi XX. t.-cikket. »Szálla alá poklokra...« czímű gyönyörű versét olvasta fel ezután *Hegedüs* István. A társaság az idén is 10 drb új *Koszoru* füzetet adott ki, melynek költségeit *Hegedüs* Sándor hordozta. Több kisebb ügy elintézése után az ülés véget ért.

Kegyesség utja.

— A hit szava. —

3.

Midőn az egész föld megszabadulás után sóhajtozott, egy hang emelkedék Jadaából, annak hangja, ki eljött, hogy felebarátjaiért szenvedjen és meghaljon és a kit némelyek megvetésből az ács fiának csúfoltak.

Az ács fia tehát, ki szegény és elhagyott vala e világon, szóla:

»Jertek hozzám, kik teher alatt nyögtök és én megvigsztallak titeket!«

Es attól az időtől mind e mai napig senki sem maradt nyomorában vigasz nélkül azok közül, kik ő benne hittek.

Hogy eltüntesse a roszt, mely az emberek lelkét nyomta, hirdette mindenkinek az igazságot,

amely a könyörületesség kezdete és a könyörületességet, mely az igazság teljeseése.

Az igazságosság parancsolja, hogy mások jogait tiszteljük és a könyörületesség követeli, hogy a magunkét odaadjuk, a béke és a mások javáért.

Mi lenne e világból, ha megszűnnék a jog abban uralkodni, ha nem volna mindenki saját személyének ura és nem élvezné félelem nélkül mindenki azt, ami az övé?

Jobb volna akkor vaderdőben lakni, mintsem egy olyan társaságban, melyben szabad a rablás!

Amit ma ti mástól elvesztek, azt holnap más veszi el tőletek. Az emberek nyomorultabbak lennének, mint az ég madarai, melyeknek társai sem fészükét, sem táplálékukat nem rabolják el.

Mert mi a szegény? Kinek semmije sincsen.

Mit akar? Megszünni szegény lenni azaz birtokot szerezni.

Mit tesz tehát az, aki rabol és lop, mi mást minthogy megsemmisíti a tulajdonjogot, amennyiben erre képes?

Rabolni és lopni tehát annyit tesz, mint megtámadni a szegényt és gazdagot, megsemmisíteni az emberi társaság alapjait.

Ne igyatok a bűn kelyhéből, fenekén ott van a keserű aggodalom, a szorongás és a halál.

4.

Csak egy napig időzhetek ezen a földön; törekedjétek, hogy békében töltsétek azt.

A béke a szeretet gyümölcse; mert hogy békességben éljünk, sokat el kell türemnünk.

Senki sem tökéletes, mindnyájunknak vannak hibái, egyik ember terhére van a másiknak s csak a szeretet teszi könnyüvé a terhet.

Jézusról azt mondja az irás; amint szereté atyafiait, kik e világon éltek, szereté őket mind halálig.

A szeretet soha el nem fárad és nem ismer terhet. A szeretet kimeríthetetlen, él és feljut saját magából, és minél inkább szerete árad, annál inkább teljes.

Ki jobban szereti magát atyjafiánál, nem érdemes a Krisztusra, ki atyjafiaiért halálra ment. Odaadtátok javaitokat, adjátok oda élteteket és a szeretet mindeneket kipótol.

Bizony mondom nektek, aki szeret, annak szive földi paradicsom. Isten van ő benne, mert Isten szeretet.

A bűnös ember nem szeret, hanem kíván; éhezik és szomjuhozik minden után; szeme, mint a kigyó szeme, megbüvöl és csalódásba ejt, hogy ezután felfaljon.

A szeretet a tiszta lélek mélyén nyugoszik, mint harmatcsepp a virág kelyhében.

Ah! ha tudnátok, mit tesz szeretni!

Ti azt mondjátok, hogy szerettek, és atyátokfiai között sokan szűkölködnek a mindennapi kenyérben; soknak ruhája nincs, melylyel elfe-

dezze meztelen tagjait, soknak fedele hiányzik, mely megvédje őt, nincs egy csomócska szénája sem, melyre fejét hajthatná és nektek van mindenetek bőséges mértékben.

Azt mondjátok, hogy szerettek és nagy számmal vannak betegek, minden segély nélkül, szerencsétlenek, kik sirnak, kis gyermekek, kik megfagnak a tél hidegében, midőn ajtóról-ajtóra járnak az asztalról lehullott kenyérmorzsaért.

Azt mondjátok, hogy szeretitek atyátokfiai: és mit tesztek e nyomor enyhítésére?

És én, én azt mondom nektek, hogy mindenki, kinek tehetsége van és nem segíti atyafiát, ellensége annak; és mindenki, kinek tehetsége van és nem táplálja éhező atyafiait, gyilkosa annak.

5.

Vannak emberek, kik nem szeretik Istent és nem félik őt: kerüljétek ezeket.

Kerüljétek az istentelent, mert lehelete ő; de ne gyűlöljétek őt.

Az ember, ki őszintén szól ekként: én nem hiszek, sokszor csalódik. A lélek mélyén van egy gyökerecskéje a hitnek, mely el nem szárad soha.

Az istentelen ember egyedül hagyatva él e világon. Minden teremtmény dicséri az Urat, minden mi érez, áldja őt, minden mi gondolkozik, imádja őt; a nappal fénylő nap és az éj csillagai róla énekelnek titokteljes nyelven.

Az égboltozatra írta az Ur az ő háromszoros szent nevét.

Dicséret Istennek a magas mennyekben!

Beirta nevét az ember szívébe is, s a kegyes ember megőrzi azt, mások azonban kiirtani igyekeznek onnan.

Békesség e földön a jóakaratu embereknek!

Az ilyen emberek szunnyadása szelid s még szelidebb halála, mert tudja, hogy atyjához tér vissza.

Mint a szegény földmivelő a nap alkonyulatán elhagyja földjét s visszatér kunyhójához és az ajtó előtt ülve szemléli az eget s elfeledi fadaralmait: akként, ha jön az est, a reménylő ember örömmel tér vissza az atyai házhoz és a küszöbön ülve, az örökkévalóság szemléletében elfelejti a száműzetés keserves kinjait.

(Lammenai után.) (Folyt. köv.) Hf. Bartók György.

Mai képünkhöz.

A »Vasárnap« olvasóinak a dél Balkán államok-uralkodói közül *Ferdinánd* bolgár fejedelmet mutatjuk be. Ferdinánd 1887. aug. 14-én tette le az esküt és foglalta el trónját. A nagyhatalmak, s köztük a muszka czár és a török szultán soha sem ismerték el választását, e miatt napi renden vannak Bulgáriában is a lázadások. Az utóbbi időben a bolgárok igen ellenséges magatartást tanúsítanak a török uralom ellen és a macedo-

niai zavar egyenesen a bolgár összeesküvők munkája. Még nem rég az a hír volt elterjedve, hogy Ferdinánd megizeni a háborút Törökországnak, de úgy látszik nem áldozta fel trónját a bizonytalan kimenetelű háborúért.

Vegyes hírek.

Október 6. E nap, a magyar nemzet Golgothájának napja. Van-e magyar ember, a ki megilletődéssel ne gondolna erre a napra. Világos után jött Arad. Október 6-án vérpadon vérzik el a tizenhárom dicső magyar, kiknek lelke össze volt forrva a haza szabadságával. A multat már ismerjük. A jövő bizonytalan. Hogy mit mér ránk a magyarok Istene, senki sem tudja. A dicső mult és annak nagy alakjai tanítsanak hazaszeretetre. Ki tudja, nem vár-e még a magyar nemzetre egy második Golgota. Isten óvja nagy csapástól, mi édes hazánkat.

A belügyminiszter rendeletet adott ki, melyben megfenyegeti azokat a városokat, melyek az ex-lexben megtiltják közegeiknek, hogy állami adót elvegyenek a felektől. A városok úgy látszik nem igen ijednek meg, mert nap-nap után hozzák a határozatot, hogy állami adót nem fogadnak el.

Barabás Béla országgyűlési képviselő, szept. 24-én, mikor az országgyűlésen gróf Khuen beszélt, egy kissé elszóltta magát. Azt szalasztotta ki a száján ugyanis: »Királyi szónak nem hiszünk«. Erre a kormánypárt két tagja, gróf Andrássy Tivadar és Perczel Dezső azt mondták neki, hogy »hazaáruló gazember«. Barabás még azon a gyűlésen ki akarta magát igazolni, de a kormánypárt nem engedte szóhoz; másnap azonban Andrássyt és Perczelt kihivatta párbajra. Szept. 29-iki ülésben Barabás szót kért és kijelentette, hogy a nagy izgalomban rosszul fejezte ki magát. Azt akarta mondani: »nem hiszi, hogy a király szava volna«. Ezzel aztán jóvá tette az egész dolgot és a párbajok sem történtek meg.

A szabadelvű párt egy bizottságot küldött ki a maga kebeléből, hogy a katonai kérdések dolgában terjessen a párt elé javaslatot. A bizottság tagjai: Széll Kálmán, Tisza István, Andrássy Gyula, Hieronymi Károly, Hodossy Imre és Szentiványi Árpád.

Kecskemét városa Barabás Bélának a nemzet jogainak harcában kifejtett küzdelméért bizalmat szavazott. *Mezőtur* pedig diszpolgárának választotta.

Kossuth Ferencz levelet intézett párthiveihez, melyben többek közt azt mondja, hogy a nemzetnek ebben a nehéz helyzetben nyugalomra, higgadságra és megfontolásra van szüksége, különben jövője kockára van téve. A nemzeti jogokért a küzdelmet azonban, a passiv (szőnvedő) ellentállással folytatni kell. Okos beszéd, jó megfontolni mindenkinek.

Egy pap, akinek nincs tintája és pennája. A szentmihályi unitárius papról van ez a dicséretes dolog feljegyezve. A dolog úgy esett, hogy a király Benczédi Ferencz községi pénztárnokot, ötven évi szolgálata elismeréséül, érdemkereszttel tüntette ki. Mikor az érdemrendet adták át Benczédinek, egy német, nyelven kiállított okmányt kellett aláírni, hogy holta után az érdemrendet visszaadja. Tanunak hívták fel az unitárius papot is, de ő kijelentette, hogy német nyelvű okmányt alá nem ír, sőt erre a célra még tintája és pennája sincs. Példáját a székelyek is követték, ők sem tanuskodtak. Végre két hivatalnok írta alá a község pennájával és tintájával a német okmányt.

A borszéki fürdő világ fürdő lesz. A borszéki fürdőt kivették több évtizedre bérbe évi 40,000 frt bérért. Az új bérlő Fekete Mór, több külföldi ásványvíz forrás bérlője két milliót fektet a fürdőbe s világfürdővé alapítja át. A borviz kivitelre nagy gondot fog fektetni. A bérlet leteltével a fürdő tulajdonába megy át az egész berendezés.

Szerencsétlenség Vizaknán. A negyszabeni kiállítás megnézésére menő báznai földmives ifjúságból Knal F. rektor vezetése alatt 35 ifju és Oláh-Istvánfalváról pedig Liess H. tanító kalauzálása alatt 30 népiskolai növendék mult hó 19-én a sóbánya megtekintésére indult. Lemenetel közben, a földmives ifjak közül egy 18 éves a karatról betekintvén a bányába, a tartóból a gyertyát kiejtette. Utánna kapott, de olyan szerencsétlenül, hogy a 28 méternyi mélységbe beesett. Jobb keze három helyen, jobb lába egy helyen eltört és agyrázkodást is kapott. Képzelműn mily szomorú érzetet idézet elő e szerencsétlen eset társai és az ott levő személyzet között. Azonnal a helyi orvos megjelent s bekötözte az összeroncsolt tagokat s szekéren Nagy-Szebenbe a kórházba szállítottott.

Kiegyezés. A kerületi kapitányság előtt megjelenik egy asszony. A kapitány már ismeri Zsófi mamát, a piac legterebélyesebb és legharciasabb kofáját.

— No mi az, Zsófi mama; hát ismét itt van? Mi a baj?

— Valami meghívást kaptam kapitány ur. Nem tudom miért, de én ártatlan vagyok. Én a légynek se vétek.

— Tudom, tudom; és mégis bepanaszolták; egy orvos feleségét pofonütötte. Emlékezik reá?

— Hja, az az! Semmi az, kérem! Az már rendben van! Kiegyeztünk!

— Igen? Hogy-hogy?

— Másnap a férje kijött és úgy pofonvágott engem, hogy most is szédülök bele. Sohaseszen hát tovább firtatni a dolgot.

